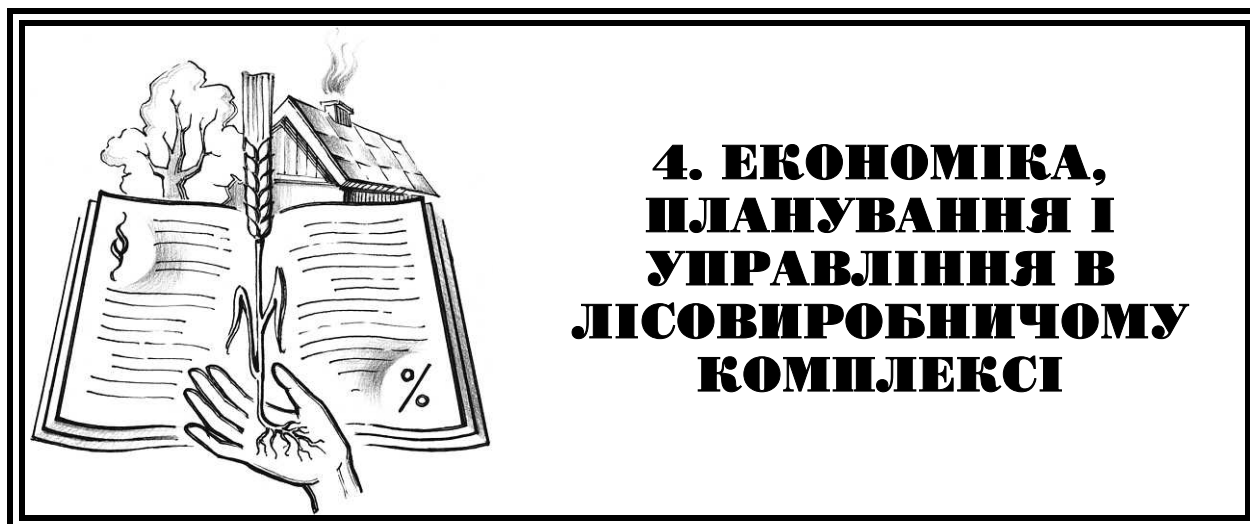




4. ЕКОНОМІКА, ПЛАНУВАННЯ І УПРАВЛІННЯ В ЛІСОВИРОБНИЧОМУ КОМПЛЕКСІ

УДК 303.725.004:504.03

*Доц. Л.Д. Загвойська, канд. екон. наук;
магістр В.О. Савчин – НЛТУ України*

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗЕЛЕНИХ ЗОН ЛЬВОВА У КОНТЕКСТІ ВИМОГ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Використовуючи метод концептуально-змістовного когнітивного картування та апарат непараметричного статистичного аналізу, досліджено уподобання різних груп населення щодо ресурсів міських зелених зон на прикладі РЛП "Знесіння" для формування стратегії менеджменту зелених зон міст у контексті вимог сталого розвитку.

Ключові слова: зелені зони міст, регіональний ландшафтний парк "Знесіння", концептуально-змістовне когнітивне картування, когнітивна карта, непараметричний статистичний аналіз, ко-менеджмент.

Doc. L.D. Zahvoyska; master's degree V.O. Savchyn – NUFWT of Ukraine

Approaches to Shaping Strategy for Urban Green Areas Management in the Context of Sustainable Development

Preferences and perceptions regarding management of resources and services of Regional Landscape Park "Znesinnya" are elicited and examined using conceptual content cognitive mapping technique and non-parametric statistics methods for the sake of shaping urban park management strategy according to the needs of sustainable development.

Keywords: urban green areas, Regional Landscape Park "Znesinnya", cognitive map, conceptual content cognitive mapping, non-parametric statistical analysis, and co-management.

Актуальність проблеми. У сучасному високоурбанізованому суспільстві поступово, але невпинно зменшуються можливості спілкування міського населення з природою, однак потреба у такому спілкуванні, у самих ресурсах і послугах зелених зон міст постійно зростає. Населення міст значною мірою задовольняє їх завдяки ресурсам і послугам зелених зон, однак попит на такі неоцінені ринком ресурси і послуги залишається невиявленим з огляду на особливості споживання суспільних благ, якими є міські парки і зелені зони.

Дилема невиявленості уподобань породжує неадекватність управлінських рішень щодо менеджменту згаданих ресурсів, до ефективності та стратегічної спрямованості якого висуваються особливі вимоги, позаяк досліджувані

природні системи інертні, відновлюються вони повільно, а потреби споживачів їхніх ресурсів різноманітні, динамічні, подекуди навіть взаємовиключні.

Вимоги сталого розвитку щодо менеджменту таких систем передбачають урахування потреб і уподобань місцевого населення у процесі прийняття рішень щодо використання природних ресурсів. Тому, ідентифікація уподобань і визначення пріоритетів різних соціальних груп щодо ресурсів і послуг міських зелених зон надасть важливу інформацію для вироблення стратегії збалансованого розвитку міста у довгостроковій перспективі.

Постановка проблеми

Гармонійне співіснування природи і (пост) індустріального суспільства стає можливим тільки за умови досягнення науково обґрунтованого компромісу між природними та економічними системами, який досягається на підґрунті ідей сталого розвитку. Менеджмент цих систем має ґрунтуватися на врахуванні потреб та уподобань усіх споживачів ресурсів цих систем. Такий ко-менеджмент потребує відповідного інформаційного забезпечення, чіткого розуміння пріоритетів і цінностей тих зацікавлених сторін і груп населення, інтересів яких торкатимуться пропоновані заходи.

Відповідно до постулатів неокласичної економіки ринок – єдиний засіб ефективного розміщення ресурсів, безвідносно до їхньої природи. Проте, як слушно зауважують економісти-екологи та економісти-енвіроменталісти, суспільні блага, тобто товари і послуги, які споживаються шляхом простого привласнення, є неринковими товарами, для них не існує ринків, а тому попит на них не може бути досліджений традиційними методами ринкової економіки.

Численні методи дослідження поведінки споживачів, розроблені економістами впродовж декількох останніх десятиріч для визначення загальної економічної вартості, мають цілу низку проблем методологічного і статистичного характеру і за своєю суттю є спробою оцінити у грошовому виразі світ імпліцитних, далеко не взаємозамінних людських уподобань і цінностей [3], що в разі успіху якраз і довело б повну взаємозамінність різноманітних потреб і бажань.

Для провадження ефективного і науково обґрунтованого менеджменту міських зелених зон, парків і скверів на засадах сталого розвитку необхідно дослідити систему вподобань і цінностей, які асоціюють різні соціальні групи населення з досліджуваними об'єктами, відтак дослідити пріоритети цих уподобань методами непараметричного статистичного аналізу, аби отримати достовірну і науково обґрунтовану карту уподобань, яка б надавала адекватну і вичерпну інформацію про інтереси різних груп міського населення для їхнього подальшого інтегрування в управлінські рішення.

Мета статті – дослідити вподобання різних груп населення щодо ресурсів міських парків і зелених зон і на основі отриманих результатів запропонувати підходи до формування стратегії менеджменту цих зон на засадах сталого розвитку.

Результати досліджень. Зростання потреб людства у зникаючих природних ресурсах призводить до конкуренції і конфліктів. Якщо ж ми прагнемо задовольняти свої потреби на умовах сталого розвитку, то потрібно вирішувати

ти ці конфлікти і знаходити ефективніші та ощадливіші шляхи використання природних багатств [6].

Чимало екологічних проблем спричинено ігноруванням вартості ресурсів і послуг довкілля. Вплив рішень на довкілля часто залишається поза увагою економістів, оскільки біологічні, хімічні та фізичні наслідки не є предметом розгляду фінансового аналізу інвестиційних проектів [4]. Внаслідок цього реалізуються проекти, які, як троянський кінь, за комерційною привабливістю приховують деструктивні впливи на довкілля. За таких умов надзвичайно важливо враховувати загальну економічну вартість ресурсів і послуг довкілля, але ринкові ціни не відображають справжньої вартості і дефіцитності природних ресурсів, а запропоновані економістами-енвіроменталістами методи визначення загальної економічної вартості не враховують усіх її складових [3]. Тому не дивно, що отримані грошові оцінки викликають гарячі дискусії. У цьому контексті виникає потреба вивчити уподобання населення, послуговуючись вербальними оцінками та описами зокрема.

З метою проведення дослідження уподобань львів'ян щодо ресурсів і послуг парку "Знесіння" ми використали метод концептуально-змістовного когнітивного картування, який уникає суперечливих грошових оцінок [9]. Сутність цього методу і приклади його використання для дослідження уподобань населення США і Канади щодо менеджменту лісового господарства ми розглянули у статтях [1, 2, 5]. Для вивчення уподобань ми виділили 5 груп міського населення: бізнес-структури, заклади освіти, місцеві жителі, екологічні неурядові організації та державні установи. У ході дослідження було опитано приблизно 30 представників від кожної групи. Тільки три особи (2 %) відмовилися брати участь в опитуванні. Респонденти обиралися з різних ієрархічних рівнів у межах кожної групи. Розподіл учасників кожної групи був націлений на те, щоб урізноманітнити цінності та уподобання, не спотворюючи при цьому вибірку. Респондентів було відібрано навмання з кожної групи. Опитування проводилося однією людиною, яка шукала респондентів самостійно. Проводилися як індивідуальні, так і групові опитування.

Учасників просили висловити, насамперед, особисті вподобання, які пов'язані з ресурсами і послугами парку, а відтак згрупувати їх, дати назву кожній групі і проранжувати їх у порядку спадання важливості. Аналогічно вони описували вподобання власної групи, а потім і уподобання інших груп. Зазвичай, ця процедура тривала від 25 хвилин до 1 години. Результати опитування, згруповані у вісім тем, показано у табл. 1.

Якісний і кількісний аналіз уподобань проводився з використанням методів непараметричної статистики, що дало змогу дослідити подібності і відмінності в уподобаннях у кожній зацікавленій групі, а також особливості міжгрупових уподобань [8].

Статистичну значущість виявлених уподобань ми перевіряли за допомогою непараметричного критерію Фрідмана [8]. Отримані результати для всіх груп представлено в табл. 2. З наведених даних можна зробити висновок, що розрахункові значення F-статистики Фрідмана для кожної зацікавленої групи істотно вищі критичних, а це дає підстави з імовірністю $p = 0,95$ говорити про високу однорідність індивідуальних уподобань у самих групах.

Табл. 1. Універсум уподобань львів'ян щодо ресурсів і послуг Регіонального ландшафтного парку "Знесіння"

Теми	Елементи
Рекреаційні:	- відпочинок, прогулянки - місце зустрічей - міський туризм - атракційність і доступність
Естетичні:	- мальовничі краєвиди, окраса міста - логотип міста - панорама міста - чистота і доглянутість території
Історичні, культурні та мистецькі:	- побут населення Західної України, звичаї і традиції краю - архітектура сіл і містечок краю - автентичність нашого коріння - подорож у часі
Економічні:	- ріст зайнятості населення - ділові можливості, розгортання малого бізнесу - дохід для місцевого бюджету - можливості для індивідуальної забудови
Послуги довкілля:	- "легені міста" - спілкування з природою - генетична спадщина - природний кругообіг - біорізноманіття
Освітні:	- освіта - наука - хобі, пізнання природного довкілля - культурно-освітні заходи
Спортивно-оздоровчі:	- індивідуальні заняття спортом - проведення змагань - реабілітація населення - можливість збирання лікарських рослин
Емоційні:	- спокій, безтурботність, усамітнення - насага до праці, розвиток творчої думки - урочистість, святковість - романтичність атмосфери

Табл. 2. Оцінка статистичної значущості індивідуальних уподобань представників різних груп населення за критерієм Фрідмана* (29 учасників, 8 тем)

Індивідуальні уподобання представників різних груп населення	Бізнес-структури	Заклади освіти	Місцеві жителі	Екологічні неурядові організації	Державні установи
Значення F-статистики Фрідмана	746,157	773,320	712,700	707,981	677,049

Примітка: *Критичне значення F-статистики Фрідмана з K-1 степенями свободи (K – кількість тем) та імовірністю 95 % становить $\chi^2_{K=7} = 14,1273$.

Якщо статистика Фрідмана дає узагальнену інформацію про статистичну значущість уподобань всередині груп, то критерій знаків дає змогу дослідити відмінності уподобань у межах кожної зацікавленої групи і визначити їхні пріоритети для кожної групи. Пріоритетність залежить від результатів перевірки знаків різниць спостережень для кожної зацікавленої групи. Отримана карта уподобань (система пріоритетів) відображена у табл. 3.

Табл. 3. Когнітивна карта індивідуальних уподобань представників різних груп населення

Групи \ Теми	Послуги довілля	Рекреаційні	Історичні, культурні, мистецькі	Естетичні	Економічні	Освітні	Спортивно-оздоровчі	Емоційні
Бізнес-структури	1	2	3	4	4	5	5	6
Заклади освіти	1	2	4	4	6	5	5	6
Місцеві жителі	1	2	2	3	5	4	6	5
Екологічні неурядові організації	1	2	3	4	6	5	6	5
Державні установи	1	1	2	3	5	4	6	4

Наступним кроком аналізу результатів опитування є вивчення пріоритетів групових уподобань, який ми робимо також з використанням критерію знаків. Дані результати відображено у табл. 4.

Табл. 4. Когнітивна карта уподобань груп населення

Групи \ Теми	Послуги довілля	Рекреаційні	Історичні, культурні, мистецькі	Естетичні	Економічні	Освітні	Спортивно-оздоровчі	Емоційні
Бізнес-структури	5	4	4	2	1	6	6	5
Заклади освіти	5	5	2	3	6	1	3	5
Місцеві жителі	2	1	3	2	6	5	3	5
Екологічні неурядові організації	1	2	5	3	6	4	5	5
Державні установи	6	3	5	5	1	3	5	5

Як бачимо, когнітивна карта уподобань груп населення далеко не така гомогенна, як карта індивідуальних уподобань. У ній надто багато підстав для конфлікту інтересів. Більше того, індивідуальні уподобання представників окремих груп не відповідають висловленим ними ж інтересів власних груп.

На підставі опрацьованих результатів можна стверджувати: по-перше, кожна група має власні пріоритети, їх диференціація статистично значуща; по-друге, індивідуальні уподобання представників окремих груп відрізняються від уподобань їхньої ж групи; по-третє, кожна зацікавлена група відзначила всі вісім цінностей (тем). Також варто зазначити, що хоча всі групи цінностей були ідентифіковані та проранжовані зацікавленими групами, але їх елементи могли бути різними для певної теми, мали різне змістовне наповнення. Зазвичай, у багатьох учасників елементи повторювалися, так усі учасники відзначили такі елементи, як відпочинок, краса, звичаї та архітектура краю, "легені міста", освіта, спокій і безтурботність.

Як підтверджують проведені дослідження, мешканці Львова вважають, що таку багату культурну і природну спадщину, як РЛП "Знесіння", необхідно охороняти і примножувати для майбутніх поколінь. Для цього необхідно розробити дієву стратегію менеджменту цієї зеленої зони міста, розважливо і дбайливо використовувати її потенціал для задоволення рекреаційних, культурних та освітніх потреб львів'ян як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективі [7] (рис.).



Рис. Схема формування стратегії менеджменту зеленої зони м. Львова (на прикладі РЛП "Знесіння". Допрацьовано за [7])

Сформована з урахуванням отриманих результатів стратегія менеджменту зеленої зони міста Львова, зробить парк привабливим для мешканців міста, дасть змогу уникнути конфліктів інтересів різних груп і проводити діяльність, яка узгоджується з принципами сталого розвитку.

Висновки

Важливою умовою збереження якості довкілля є розуміння ролі місцевого населення в менеджменті ресурсів природних систем, адже, спілкуючись упродовж віків з місцевою природою, воно краще і глибше розуміє її, оскільки його добробут значною мірою визначається станом цих систем. Завдяки усталеному (традиційному) природокористуванню зберігаються вразливі і рідкісні екосистеми, тож немає підстав для виникнення конфліктів. Тому, згідно з вимогами сталого розвитку місцеве населення має бути рівноправним партнером у плануванні і впровадженні природоохоронної стратегії розвитку природних об'єктів, у тому числі і міських.

Дослідження уподобань львів'ян щодо ресурсів і послуг РЛП "Знесіння", проведене методом концептуально-змістовного когнітивного картування, показало, що респонденти мають низку чітко диференційованих уподобань щодо ресурсів і послуг парку. Домінуючими темами уподобань, які були відзначені всіма групами учасників, є рекреаційні, естетичні, довкільні та економічні послуги. Побудовані карти уподобань як індивідуальні, так і групові, дають важливу інформацію для ідентифікації можливих зон конфліктів у прийнятті рішень і можливих шляхів їхнього усунення. Цю інформацію можна використати, щоб допомогти керівним органам парку у впровадженні розробленої стратегії менеджменту зелених зон міста.

Література

1. **Белякова А.В., Загвойська Л.Д.** Застосування методу понятійно-когнітивного картування у соціо-економічних дослідженнях// Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2005, вип. 15.2. – С. 130-133.
2. **Белякова А.В., Загвойська Л.Д.** Соціо-економічні методи виявлення уподобань населення щодо якості довкілля// Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2004, вип. 14.7. – С. 151-154.
3. **Загвойська Л., Лазор О.** Економічне підґрунтя менеджменту природних ресурсів на засадах сталого розвитку// Економіка України, № 8. – 2005. – С. 75-80.
4. **Загвойська Л.Д., Маселко Т.Є., Якуба М.М.** Економічний аналіз інвестиційних проектів: Навч. посібник. – Львів: Афіша, 2006. – 320 с.
5. **Зубач В.О., Загвойська Л.Д.** Використання методу когнітивного картування для дослідження уподобань стейкхолдерів у контексті сталого менеджменту міських екосистем// Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища. Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – Львів: ЗУКЦ, 2005. – С. 61-63.
6. **Программа действий.** Повестка дня на 21 век и другие документы конференции в Рио-де-Жанейро в популярном изложении/ Сост.: М. Китинг. – Женева: Центр "За наше общее будущее", 1993. – 70 с.
7. **Рішення** виконкому Львівської міської ради від 9 грудня 2005 року № 1307 "Про стратегію збереження і регульованого використання парків та інших зелених зон м. Львова".
8. **Турчин В.М.** Математична статистика: Посібник. – К.: Академія, 1999. – 235 с.
9. **Lee, S., Kant, S.** Forest Values, Perceptions, and Co-management in Northwestern Ontario. Sustainable Forest Management Network Research Communication, April 2003. – 49 p.

УДК 331.2

*Асист. С.С. Гринкевич, канд. екон. наук;
студ. Н.В. Кузьменко – Львівська КА*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Розглянуто основні методи регулювання державою заробітної плати. Проаналізовано досвід інших країн та України щодо регулювання зарплати.

Assist. S.S. Hrynkevych; stud. N.V. Kuz'menko – Commercial Academy of Lviv

State wage control

The present work highlights the main methods of state wage control; experience of another countries and Ukraine are analyzed herein.

Понад 90 % зайнятого працездатного населення є найманими працівниками, основним джерелом доходів для яких є заробітна плата, яка являє собою економічну категорію, що відображає стосунки між власником підприємства і найманим працівником з приводу розподілу новоствореної вартості.

Актуальним є і залишатиметься розмір та державне регулювання заробітної плати. В умовах ринкової економіки розвиток заробітної плати полягає у подальшій її диференціації та індивідуалізації на основі повного врахування як індивідуальних результатів праці, так і особистих ділових якостей, включаючи кваліфікацію, відповідальність, творчу ініціативу, якість роботи, досконалість рішень. Ринкове регулювання заробітної плати, особливо для осіб, попит на працю яких зменшується, а також для працівників з низькою результативністю діяльності має вирівнюватися державним втручанням у соціальні процеси. Проте, як свідчить досвід зарубіжних держав, це втручання повинно мати непрямий, соціально-орієнтований характер.